

හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාවේ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල බලය පිහිටුවාගෙන සිටි පෘතුගීසීන්ගෙන් ඊට නිදහස් කර ගැනීමට නම් සැලකිය යුතු නාවික බලයක් අවශ්‍ය බව උඩරට රජවරු අවබෝධ කර ගත්හ. මේ නිසා දෙවන රාජසිංහ රජතුමා පෘතුගීසීන් රටෙන් නෙරපා හැරීමට ලන්දේසීන්ගේ සහාය ලබා ගත්තේ ය. එහෙත් රජු සමග ඇති කර ගත් ගිවිසුමට පටහැනිව කටයුතු කළ ලන්දේසීහු පෘතුගීසීන් යටතේ පැවති ප්‍රදේශ බොහොමයක තම බලය පිහිටුවීමට ක්‍රියා කළහ. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් 1658 වර්ෂය වන විට දිවයිනේ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල ලන්දේසි පාලනයක් ඇති විය. එතැන් සිට 1796 වර්ෂය දක්වා ලන්දේසීහු එහි ප්‍රදේශ පාලනය කළහ. මෙම පරිච්ඡේදයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල ලන්දේසි බලය පිහිටුවීම, උඩරට රාජධානිය සමග ලන්දේසීන් පැවැත්වූ සබඳතා හා ලන්දේසි පාලන කාලයේ දේශපාලන, ආර්ථික හා සංස්කෘතික ක්ෂේත්‍රවල කැපී පෙනෙන ලක්ෂණ ආදිය පිළිබඳව ඔබේ අවධානය යොමු කෙරේ.

1.1 ශ්‍රී ලංකාවේ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශ ලන්දේසීන් යටතට පත් වීම

ලන්දේසීන් ආසියාවට පැමිණීම

16 වන සියවසේ දී පෘතුගීසීන් ආසියාවෙන් ගෙන ගිය කුළුබඩු ඇතුළු වෙළෙඳ ද්‍රව්‍ය පෘතුගාලයේ ලිස්බන් වරායේ දී මිල දී ගත් ලන්දේසීහු ඒවා යුරෝපා රටවලට විකිණීමේ වෙළෙඳ ව්‍යාපාරයක් ගෙන ගියහ. ලන්දේසීන්ගේ මවරට වූ ඕලන්දය එකල ස්පාඤ්ඤයට යටත් රටක් වශයෙන් පැවතුණි. ස්පාඤ්ඤවරුන් රෝමානු කතෝලිකයන් වූ අතර ලන්දේසීහු රෙපරමාදු හක්තිකයෝ වූහ. ආගමික වශයෙන් ද මේ දෙපිරිස අතර මත ගැටුම් පැවති හෙයින් ලන්දේසීන් ස්පාඤ්ඤයට එරෙහිව නිදහස් සටනක් ආරම්භ කර තිබුණි. මේ අතර ස්පාඤ්ඤයේ රජු වූ දෙවන පිලිප් රාජ්‍ය උරුමයක් අනුව පෘතුගාලයේත් රජු බවට පත් වූ හෙයින් ලන්දේසීන්ට එරෙහිව කටයුතු කිරීමට ඔහුට අවස්ථාව ලැබුණි. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ලන්දේසීන් ලිස්බන් වරායට පැමිණීම දෙවන පිලිප් රජු විසින් තහනම් කරන ලදී. මෙසේ ලන්දේසී නැව්වලට ලිස්බන් වරායට පැමිණීමට නොහැකි වීම හේතුවෙන් ඔවුන්ගේ වෙළෙඳාමට අවශ්‍ය කුළුබඩු ඇතුළු වෙළෙඳ ද්‍රව්‍ය ලබා ගැනීමට නම් ඒවා නිෂ්පාදනය කෙරෙන ආසියාවට පැමිණීම හැර වෙනත් මගක් ලන්දේසීන්ට නොතිබුණි.

පෘතුගීසීන් ආසියාවට පැමිණ ශතවර්ෂයක් ගත වන තෙක් තමන් පැමිණෙන මුහුදු මාර්ග පිළිබඳ දැනුම සෙසු යුරෝපීයන් අතට පත්වීම වැලැක්වීමට පියවර ගෙන ඇත. එම කාලයේ දී පෘතුගීසීන්ට ඉතා විශ්වාසදායක අය හැරුණු විට සැක කටයුතු ලන්දේසී, ඉංග්‍රීසි හෝ ප්‍රංශ ජාතිකයෙකුට පෘතුගීසී නැවක ආසියාවට පැමිණීමට වත් පෘතුගීසීහු ඉඩ නොදුන්හ. එහෙත් ලන්දේසීහු විවිධ ඔත්තුකරුවන් යෙදවීම හා වෙනත් මාර්ගවලින්

1.1 රූපය - පෙරදිග ඕලන්ද වෙළෙඳ සමාගමේ (VOC) ලාංඡනය

1595 වර්ෂය පමණ වන විට පෘතුගීසීන් ආසියාවට පැමිණෙන නැව් මාර්ග හෙළි කර ගත්හ. මේ අනුව 1602 වර්ෂයට පෙර ඕලන්දයේ වෙළෙඳ සමාගම් කිහිපයක් ආසියාවට පැමිණි නමුත් වෙළෙඳ ද්‍රව්‍ය ලබා ගැනීමේ දී ලන්දේසි සමාගම් අතර ම තරගයක් ඇති විය. එසේ ම එක ම ලන්දේසි වෙළෙඳ සමාගමකට හෝ ඕලන්දය වෙනුවෙන් ආසියාවේ කටයුතු කිරීමට අවශ්‍ය නීත්‍යානුකූල බලයක් ලැබී නොතිබුණි. මේ තත්වය සැලකිල්ලට ගත් ඕලන්ද පාලකයා 1602 වර්ෂයේ දී ලන්දේසි වෙළෙඳ සමාගම් කිහිපයක් එකතු කොට පෙරදිග ඕලන්ද වෙළෙඳ සමාගම හෙවත් 'VOC' සමාගම පිහිටුවී ය. එම සමාගම පිහිටුවීමේ රාජකීය බලපත්‍රය අනුව ඕලන්ද රජය වෙනුවෙන් ආසියාවේ වෙළෙඳාම් කිරීමට, ප්‍රදේශ යටත් කිරීමට, බලකොටු ඉදිකිරීමට, ආණ්ඩුකාරවරුන් පත් කිරීමට හා අදාළ ප්‍රදේශ පාලනය කිරීමට 'VOC' සමාගමට බලය ලැබුණි.

1602 වර්ෂයෙන් පසු පෙරදිග ඕලන්ද වෙළෙඳ සමාගම මූල්‍යමය වශයෙන් ද ශක්තිමත් වූ හෙයින් ප්‍රබල නැව් කණ්ඩායම් ආසියාවට එවීමට ලන්දේසීන්ට හැකි විය. මෙසේ 'VOC' සමාගම යටතේ පැමිණි ලන්දේසිහු ජාවා දූපතේ බෙතාවිය හෙවත් බතාවියේ තම මූලස්ථානය පිහිටුවාගෙන අග්නිදිග ආසියාතික දූපත් හා ඉන්දියානු වෙරළබඩ ප්‍රදේශයේ ස්ථාන කිහිපයක ස්වකීය බලය ගොඩනැගූහ. ඉන්දියානු සාගරයේ තම වෙළෙඳ බලය ගොඩනැගීමේ දී ලන්දේසීන්ට අනිවාර්යෙන් ම පෘතුගීසීන් සමඟ සටන් කිරීමට සිදු විය.

උඩරට රජවරුන් ලන්දේසි සහාය සොයා යාම

ලන්දේසීන් ආසියාවට පැමිණ වැඩි කල් ගතවීමට පෙර 1602 වර්ෂයේ දී ජොර්ජ් වැන් ස්පිල්බර්ජන් නම් ලන්දේසි ජාතික අද්මිරාල්වරයා නැව් තුනක් සමඟ ලංකාවේ නැගෙනහිර වෙරළට පැමිණ මඩකලපුවට ගොඩ බැස්සේ ය. ඔහු කන්ද උඩරටට ගොස් 1602 ජූලි මාසයේ දී පළමුවන විමලධර්මසූරිය රජු මුණ ගැසුණි. මෙම අවධිය වන විට විමලධර්මසූරිය රජු පෘතුගීසීන්ගේ ක්‍රියාකලාපය කෙරෙහි දැඩි අප්‍රසාදයකින් පසු විය. එබැවින් පෘතුගීසීන් පළවා හැරීම සඳහා රජු ලන්දේසීන්ගේ ආධාර ලබාගැනීමට කැමත්ත පළ කළේ ය.

ස්පිල්බර්ජන් පිටත්ව ගොස් මාස තුනකට පමණ

1.2 රූපය - ස්පිල්බර්ජන් පළමු වන විමලධර්මසූරිය රජු මඟ ගැසීම

පසු සිබෙල් ද වර්ට් නැමැත්තා ප්‍රමුඛ තවත් ලන්දේසි දූත පිරිසක් විමලධර්මසූරිය රජු මුණ ගැසීමට පැමිණියහ. මෙම අලුත් දූතයා ද ස්පිල්බර්ජන් අයත් ජාතියට ම අයත් බව දැනගත් රජු මහත් හරසරින් මහනුවර දී ඔහු පිළිගත් අතර, පෘතුගීසීන් පළවා හැරීම සඳහා දෙපිරිස කටයුතු කළ යුතු ආකාරය පිළිබඳව සාකච්ඡා ද පැවැත්වී ය. එහෙත් පසු අවස්ථාවක රජු ඉදිරියේ දී රජුට අගෞරව වන ලෙස සිබෙල් ද වර්ට් කථා කිරීම හේතුවෙන් ඔහු හා රජුගේ පිරිස අතර ගැටුමක් ඇති විය. ගැටුමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් සිබෙල් ද වර්ට් අවාසනාවන්ත ලෙස මරණයට පත් විය. මෙම සිදුවීම නිසා පෘතුගීසීන් පළවා හැරීමට ලන්දේසි සහාය ලබාගැනීමේ රජුගේ අපේක්ෂාව බිඳ වැටුණි.

විමලධර්මසූරිය රජුගෙන් පසු එතුමාගේ සහෝදරයෙකු වූ සෙනරත් රජු බලයට පත් විය. සෙනරත් රජුගේ කාලයේ දී ලන්දේසි දූත කණ්ඩායම් දෙකක් සමඟ සාකච්ඡා පැවති නමුත් රජු අපේක්ෂා කළ පරිදි සාර්ථක ප්‍රතිඵල නොලැබුණි.

දෙවන රාජසිංහ රජු හා ලන්දේසීන් අතර ගිවිසුම

සෙනරත් රජුගෙන් පසු එතුමාගේ පුත් දෙවන රාජසිංහ රජකමට පත් විය. එතුමා පෘතුගීසීන් මෙරටින් පළවා හැරීමට දැඩි අධීෂ්ඨානයෙන් කටයුතු කළ අයෙකි. මේ සඳහා ප්‍රබල නාවුක බලයක් හිමි ලන්දේසීන්ගේ සහාය ලබා ගැනීමට රජතුමා ක්‍රියා කළේය. ඒ අනුව රජු ලන්දේසීන්ගේ පෙරදිග මධ්‍යස්ථානය වූ බතාවියේ නියෝජිතයන් සමඟ සාකච්ඡා පැවැත්වී ය. පෘතුගීසීන් පළවා හැරීමට තමාට ලබාදෙන උපකාර වෙනුවෙන් මෙරට කුරුඳු වෙළෙඳාමේ අයිතිය හා නැගෙනහිර වෙරළේ වරායක් ලන්දේසීන්ට ලබාදීමට රජු එකඟ විය. එක් යුරෝපීය ජාතියක් වෙනුවට වෙනත් යුරෝපීය ජාතියක් මෙරටට ගෙන්වා ගැනීම කිසිසේත් ම රජුගේ අරමුණ නොවී ය. ලන්දේසීන් හා රජු අතර ඇති වූ සාකච්ඡාවල ප්‍රතිඵල වශයෙන් 1638 මැයි මාසයේ දී රජුගේ හමුදාව හා ලන්දේසීන් එකතුව මඩකලපුව පෘතුගීසි බලකොටුව වටලන ලදී. ප්‍රහාර කිහිපයකින් පසු එහි සිටි පෘතුගීසීන් පන්නා දැමීමට මෙම සේනාවෝ සමත් වූහ. මෙයින් මහත් සතුටට පත් දෙවන රාජසිංහ රජතුමා 1638 වර්ෂයේ මැයි මාසයේ දී ම ලන්දේසීන් සමඟ ගිවිසුමක් අත්සන් කළේ ය.

1638 ගිවිසුමේ ප්‍රධාන කරුණු

- ❖ පෘතුගීසීන් මෙරටින් නෙරපා හැරීමට උඩරට රජුට සහාය දීමට ලන්දේසීන් එකඟ වීම.
- ❖ පෘතුගීසීන්ට එරෙහි සටන් සඳහා ලන්දේසීන්ට වැය වන මුදල්, කුරුඳු, ගම්මිරිස්, මී ඉටි ආදී වෙළෙඳ ද්‍රව්‍ය ලබාදීම මගින් පියවීමට රජු එකඟ වීම.
- ❖ ඇතුන් හැර උඩරට සෙසු වෙළෙඳ ද්‍රව්‍ය මිල දී ගැනීමේ ඒකාධිකාරී අයිතිය ලන්දේසීන්ට ලබාදීම.
- ❖ රජු අදහස් කරන්නේ නම් පෘතුගීසීන්ගෙන් අල්ලා ගන්නා බලකොටුවල ලන්දේසි හමුදාව නතර කරවීමට එකඟවීම.

පෘතුගීසීන් නෙරපීමේ සටන් සහ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල ලන්දේසි බලය පිහිටුවීම

1638 වර්ෂයේ ගිවිසුමෙන් පසුව පෘතුගීසීන් මෙරටින් නෙරපා හැරීමට තවත් වසර 20ක් ගත විය. එම කාලයේ දී පෘතුගීසීන් යටතේ පැවති ත්‍රිකුණාමලය, මීගමුව, ගාල්ල, කළුතර, කොළඹ, මන්නාරම හා යාපනය ඇතුළු සෙසු බලකොටු යටත් කිරීමට ලන්දේසීන් හා උඩරට හමුදාවෝ කටයුතු කළහ. ත්‍රිකුණාමලය හා මීගමුව බලකොටු යටත් කිරීමෙන් පසුව රජු හා ලන්දේසීන් අතර මත ගැටුම් ඇති විය. ලන්දේසීන් තමන්ට වාසිදායක ප්‍රදේශවල බලකොටු අල්ලා ගත් පසු 1638 වර්ෂයේ ගිවිසුම පරිදි රජුට භාරදීමට කටයුතු නොකිරීම එම තත්වයට හේතු විය.

ලන්දේසීන් මුල සිට ම අතිශය කපටි අන්දමින් රජු සමඟ කටයුතු කොට ඇත. 1638 ගිවිසුමේ එක් වගන්තියකට අනුව පෘතුගීසීන්ගෙන් අල්ලා ගනු ලබන බලකොටුවල “ලන්දේසි හමුදා නතර කළ යුතු වන්නේ උඩරට රජු කැමති නම් පමණි” යන අදහස පැවතියත්, ලන්දේසීහු එම වගන්තිය අමතක කොට කටයුතු කළහ. ඒ අනුව තමන් අල්ලාගත් බලකොටුවල රජුගෙන් නොවිමසා ලන්දේසීහු තම භටයන් නතර කළහ. මීගමුව හා ගාල්ල කුරුඳු බහුලව වැවෙන ප්‍රදේශ වූ හෙයින් ඒවා රජුට භාර නොදී තමන් සතුව තබා ගැනීමට ලන්දේසීහු කටයුතු කළහ. මෙම මතභේදය නිසා බලකොටුවල සිටින සේවකයන්ට වැටුප් ගෙවීම රජුගේ වගකීමක් නොවන බව රජතුමා කියා සිටියේ ය. ඒ අතර ඉල්ලා සිටි යුධ වියදම් ගෙවන තුරු බලකොටු රජුට පවරා දිය නොහැකි බව ලන්දේසීහු ද කියා සිටියහ. මෙසේ දෙපක්ෂය අතර මතභේදය ක්‍රමයෙන් උග්‍ර විය. එහෙත් කොළඹ ඇතුළු බලකොටුවලින් පෘතුගීසීන් පලවා හැරීමට ලන්දේසි සහාය අවශ්‍ය වූ බැවින් දෙවන රාජසිංහ රජු බොහෝ ඉවසිලීමත්ව කටයුතු කළ බව පෙනේ.

1.3 රූපය - ගාලු කොටුව

මේ අතර ජෙරොඩ් හල්ෆ්ට් නම් සෙනෙවියා යටතේ විශාල ලන්දේසි හමුදාවක් ලංකාවට පැමිණියහ. ඉන් ශක්තිමත් වූ ලන්දේසිහු පෘතුගීසීන්ගෙන් කොළඹ කොටුව අත්පත් කරගැනීමට උස් බිම්වල කාලතුවක්කු සවි කොට කොටුව වැටලූහ. හල්ෆ්ට් සෙනෙවියා කෙරෙහි ප්‍රසාදයට පත් රාජසිංහ රජතුමා ඔහුට මහත් සැලකිලි දක්වා විශාල හමුදාවක් ද සටනට එවී ය. මින් මහත් අසරණභාවයට පත් පෘතුගීසිහු යටත් බව ප්‍රකාශ කොට කොළඹ කොටුවේ යතුරු ලන්දේසීන්ට භාර දුන්හ.

එතෙක් ගාලු කොටුවේ සිට ක්‍රියාත්මක වූ ලන්දේසිහු එතැන් සිට කොළඹ කොටුව වඩාත් ශක්තිමත් කර එය තම මූලස්ථානය බවට පත් කර ගත්හ. මෙය ද 1638 වර්ෂයේ ගිවිසුම නැවත කඩකිරීමක් වූයේ ය. මේ නිසා රාජසිංහ රජු කෝපයට පත් විය. ලන්දේසීන් 1658 වර්ෂයේ මන්නාරම ද ඉන් පසු යාපනය හා කල්පිටිය ද අල්ලා ගැනීමත් සමග ලංකාවේ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල එතෙක් පැවැති පෘතුගීසි පාලනය අවසන් විය. අල්ලාගත් බලකොටු ලන්දේසිහු තමන් අත ම තබා ගත්හ. ලන්දේසීන්ගේ අරමුණ පෘතුගීසීන් යටතේ පැවති ප්‍රදේශවල ඔවුන්ගේ බලය පිහිටුවීම බව රජු තේරුම්ගත් පසු ලන්දේසීන්ට අත්පත් කර ගත හැකි භූමිය අවම කිරීමේ උපායක් රජු ක්‍රියාත්මක කර ඇත. ඒ අනුව පෘතුගීසීන් යටතේ පැවති ලන්දේසීන් අත්පත් කර ගැනීමට ඉඩ තිබූ ප්‍රදේශ රැසක් උඩරටට ඇඳා ගැනීමට රජතුමා කටයුතු කළේ ය. රජුගේ එම උපාය නිසා ලන්දේසීන්ට අත්පත් කර ගත හැකි වූයේ පෘතුගීසීන්ට වඩා අඩු භූමි ප්‍රදේශයකි. ලන්දේසිහු කොළඹ, ගාල්ල, මාතර, මීගමුව, කල්පිටිය, මන්නාරම, යාපනය, ක්‍රිකුණාමලය, මඩකලපුව ආදී ප්‍රදේශවල බලකොටු ඉදි කළහ. එබඳු ප්‍රධාන බලකොටුවලට අමතරව අලිමංකඩ, පේදුරු තුඩුව, කයිටිස් ආදී ස්ථානවල කුඩා බලකොටු රැසක් ද ඔවුන් විසින් ඉදි කරන ලදී. පෘතුගීසීන් වෙනුවට එවැනි ම වෙනත් යුරෝපීය ජාතියක් ගෙන්වා ගැනීම නිසා 'ඉඟුරු දී මිරිස් ගත්තා වැනි ය' යන ප්‍රස්ථාව පිරුණේ ඇති වී තිබේ.

ලන්දේසීන් උඩරට රාජ්‍ය සමඟ පැවැත්වූ සම්බන්ධතා

මෙරට දේශපාලන බලයක් ගොඩනගාගෙන සිටි පෘතුගීසි, ලන්දේසි, ඉංග්‍රීසි යන යුරෝපා ජාතීන් අතුරින් උඩරට රාජ්‍ය සමඟ වැඩි කාලයක් යහපත් සබඳතාවක් පවත්වාගෙන ගිය ජාතිය ලන්දේසීන් වේ. පෘතුගීසීන් උඩරට රාජධානිය සම්බන්ධයෙන් අනුගමනය කළේ ආක්‍රමණකාරී ප්‍රතිපත්තියකි. මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල සිය බලය පිහිටුවා දශක දෙකක් ගත වීමටත් පෙර ඉංග්‍රීසිහු උඩරට රාජධානිය යටත් කළහ. එහෙත් ලන්දේසිහු 1658 - 1796 කාලයේ දී උඩරට රජු සමඟ දූත සබඳතා පැවැත්වීම, ලිපි හුවමාරු කර ගැනීම, ආදියෙන් සාමකාමී සබඳතාවක් පවත්වාගෙන ගිය අතර අවස්ථාව ලැබුණු විට එම රාජධානිය ආක්‍රමණය කිරීමටත් පසුබට නොවූහ. මේ නිසා ලන්දේසීන් හා උඩරට සබඳතා අතර කිසියම් විචිත්‍රත්වයක් දැකිය හැකි ය.

දෙවන රාජසිංහ රජු හා ලන්දේසීන් අතර පැවති සබඳතා

පෘතුගීසීන් මෙරටින් නෙරපා හැරීමට II රාජසිංහ රජු ලන්දේසීන් කැඳවාගත් නමුත් 1638 - 1658 අතර කාලයේ දී පෘතුගීසීන්ගෙන් අල්ලා ගත් ප්‍රදේශ ලන්දේසීන්

රජුට භාර නොදීම නිසා දෙපක්ෂය අතර මතභේද ඇති වූ ආකාරය මීට ඉහත දී සඳහන් කෙරිණ. 1658 - 1675 කාලයේ මෙරට ලන්දේසි ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවූ නිලධාරීන්ට උඩරට රාජධානියේ ශක්තිය ගැන නිසි අවබෝධයක් නොතිබුණි. මේ නිසා මුහුදු මගින් හා ගොඩබිමින් එම රාජධානිය කොටු කිරීමේ අරමුණු ඇතිව 1659 - 1668 කාලයේ දී එතෙක් උඩරට යටතේ පැවති නැගෙනහිර හා බස්නාහිර වෙරළබඩ ප්‍රදේශ කිහිපයක් ලන්දේසීන් විසින් අල්ලා ගන්නා ලදී. ලන්දේසීන්ගේ මෙම ආක්‍රමණකාරී ක්‍රියා ගැන නිශ්ශබ්දව සිටි දෙවන රාජසිංහ

1.4 රජය - යාපනය කොටුව

රජතුමා 1670 වර්ෂයේ සිට හැම පැත්තකින් ම ඔවුන්ට පහර දීමට පටන් ගත්තේ ය. රාජසිංහ රජුගේ මෙහෙයවීම පිට උඩරටියන් එල්ල කළ ප්‍රහාර කෙතරම් ශක්තිමත් හා ක්ෂණික වී ද යත් 1658 වර්ෂයෙන් පසු ලන්දේසීන් අල්ලා ගත් සියලු ම ප්‍රදේශ පාහේ උඩරටියන්ගේ මෙකී ප්‍රහාර නිසා ඔවුන්ට අහිමි විය. රාජසිංහ රජුගේ මෙම ප්‍රහාර මාලාව උඩරට යුද්ධ ශක්තිය පිළිබඳව නියම අවබෝධයක් ඇති කර ගැනීමට මෙන් ම උඩරට සම්බන්ධ ලන්දේසීන්ගේ ඉදිරි ප්‍රතිපත්තිය සකස් කර ගැනීමට ද උපකාරී වූ බව පෙනේ. ගොඩබිමේ දී උඩරටියන් ලන්දේසීන් සමඟ කරට කර සටන් කිරීමට සමත් බවත් උඩරට ප්‍රදේශ අත්පත් කර ගැනීමට ගිය හොත් පෘතුගීසීන්ට මෙන් කෙළවරක් නැති යුද්ධයකට මුහුණදීමට තමන්ටත් සිදු වන බවත් මෙම ප්‍රහාර මාලාවත් සමඟ ලන්දේසීහු තේරුම් ගත්හ. එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් උඩරට රාජ්‍ය සම්බන්ධ කිසියම් ගෞරව සම්ප්‍රයුක්ත බියකින් යුතුව එහි රජවරුන් සමඟ හැකි තරම් සාමකාමීව කටයුතු කිරීමට ලන්දේසීහු කටයුතු කළහ.

උඩරට ලන්දේසි දූත සබඳතා

පළමුවන විමලධර්මසූරිය රජුගේ කාලයේ සිට උඩරට රාජධානිය හා ලන්දේසීන් අතර දූත සබඳතා පැවතුණි. දෙවන රාජසිංහ රජුගේ කාලයේ දී අවම වශයෙන් ලන්දේසි දූතයන් අට දෙනෙකු වත් වරින් වර රජු මුණගැසී ඇත. දෙවන රාජසිංහ රජුගේ කාලයේ සිදු වූ ලන්දේසි දූත ගමන් අතර 1656 වර්ෂයේ දී ජෙනරල් ජෙරාඩ් හල්ෆ්ට් රජු මුණ ගැසීම ඉතා වැදගත් අවස්ථාවකි. මේ වන විට පෘතුගීසීන් මෙරටින් තොරපා නොතිබූ අතර ලන්දේසීන් හා රජු අතරත් මතභේද පැවතුණි. රජුගේ ආරාධනයෙන් උඩරටට ගිය ලන්දේසි දූතයා රජතුමා විසින් ඉතා ගෞරවයෙන් පිළිගන්නා ලදී. උඩරටියන් ඉතා අලංකාර පෙරහරකින් ජෙනරල්වරයා කැඳවාගෙන ගිය බව ලන්දේසි වාර්තාවල දැක්වේ. හල්ෆ්ට්ගේ ආචාරශීලීත්වය හා ගෞරවාදරය පිළිබඳව රජතුමන් ද බෙහෙවින් සතුටට පත්ව ඇත.

1.5 රූපය - දෙවන රාජසිංහ රජු

දෙවන රාජසිංහ රජුගෙන් පසුව දෙවන විමලධර්මසූරිය, ශ්‍රී විරපරාක්‍රම නරේන්ද්‍රසිංහ හා ශ්‍රී විජයරාජසිංහ යන රජවරුන්ගේ කාලවල දී ද මෙබඳු දූත ගමන් සිදු විය. මෙම කාලයේ දී රජු හා ලන්දේසීන් අතර මත ගැටුම් ඇති වූ විට ද කඩවත් වසා දැමීම ආදියෙන් දෙපාර්ශ්වය අතර සබඳතා පළද වූ විට ද දූත ගමන් සංවිධානය කෙරුණි. මෙබඳු දූත ගමන්වල දී බොහෝ විට ආණ්ඩුකාරවරුන්ගේ ලිපි රජු වෙතට ඉදිරිපත් කෙරුණි. රජුගේ දූතයෝ ද ඇතැම් අවස්ථාවල පහත රටට පැමිණ ලන්දේසීන් මුණ ගැසුණහ.

දූත ගමන්වල දී දෙපාර්ශ්වය තැඟි හෝග හුවමාරු කර ගැනීම, සුභදත්වය පළ කිරීම, දූතයන්ගේ ඉල්ලීම්වලට අනෙක් පාර්ශ්වය ඇහුම්කන් දීම හා දෙපාර්ශ්වය අතර පවතින ගැටලු සාකච්ඡා කිරීම ආදියට වැදගත් තැනක් ලැබුණි. ලන්දේසි ආණ්ඩුකාරවරයා හා රජු මුණ ගැසීම දුර්ලභ සිදුවීමක් බැවින් දෙපාර්ශ්වයේ අදහස් එක්තැන් වීමට මෙබඳු දූත ගමන් හා ලිපි හුවමාරුවීම් බෙහෙවින් ඵලදායී විය. දෙවන රාජසිංහ රජු ලන්දේසීන්ට ලිපි ලිවීමේ දී තමා ලංකාවේ අධිරාජයා බව සඳහන් කළේ ය. ලන්දේසීන් ද එබඳු ලිපි ගනුදෙනුවල දී රජු ත්‍රි සිංහලාධිශීවර යැයි නාමිකව හෝ සඳහන් කර ඇත. රජු ලන්දේසීන්ට ලිපි ලියන විට 'මට සේවය කරන හිතවත් ලන්දේසි ජාතිය' වැනි පාඨ යෙදූ අතර ලන්දේසීන් ද රජුට ලියූ ලිපි අවසන් කළේ 'ඔබ වහන්සේගේ සුවච කීකරු සේවක' යන

පාඨ යොදා ගනිමිනි. ලන්දේසි දූතයන් කිහිප දෙනෙකු උඩරට රජු හමු වීම ගැන වැදගත් තොරතුරු කිහිපයක් පහත සටහනින් දැක්වේ.

ලන්දේසි දූතයන් උඩරට රජු හමු වූ අවස්ථා කිහිපයක්

වර්ෂය	උඩරට රජු	ලන්දේසි දූතයා	දූත ගමනට හේතුව
1602	පළමුවන විමලධර්මසූරිය රජු	ජොරිස් වැන් ස්පිල් බර්ජන්	වෙළෙඳ කටයුතු පිළිබඳව රජු සමග සාකච්ඡා කිරීම සඳහා
1656	දෙවන රාජසිංහ රජු	ජෙනරල් ජෙරාඩ් හල්ෆ්ට්	රජු බැහැදකින ලෙස ලැබුණු ආරාධනය හා ඵ්වකට පැවති ගැටලු සාකච්ඡා කර ගැනීම
1688	දෙවන විමලධර්මසූරිය රජු	කලන් අල්බස්	රජු හා ලන්දේසීන් අතර නව ගිවිසුමක් ඇති කර ගැනීම ගැන සාකච්ඡා කිරීම
1721	ශ්‍රී විරපරාක්‍රම නරේන්ද්‍රසිංහ රජු	කොර්නෙලියස් ටැකල්	රජුගේ බිසව මිය යාම ගැන ලන්දේසීන්ගේ ශෝකය ප්‍රකාශ කිරීම

දූත ගමන්වල දී කෑගි හෝග හුවමාරු කර ගැනීම
(1656 වර්ෂයේ ජෙනරල් ජෙරාඩ් හල්ෆ්ට්ගේ දූත ගමන ඇසුරින්)

ලන්දේසි දූතයා රජුට ලබා දුන් තෑගි	රජු ලන්දේසි දූතයාට ලබා දුන් තෑගි
<p>පෘතුගීසීන්ගෙන් අත් කර ගත් කොඩි අශ්වයන් දෙදෙනෙකු පර්සියානු දුනු ඊතල කට්ටල දෙකක් සඳුන් දැව පර්සියන් බැටලුවන් දෙදෙනෙකු හා තවත් සතුන් කිහිප දෙනෙකු</p>	<p>රන් මාලයක් මුද්දක් රන් පා වැසුම් බඳනයක්</p>

සාමකාමී ප්‍රතිපත්තිය හා ගැටුම්වලින් වැලකීම

1687 වර්ෂයේ දී දෙවන රාජසිංහ රජු මියගිය පසු ඔහුගේ පුත් දෙවන විමලධර්මසූරිය රජු බලයට පත් විය. පිය රජුගෙන් උරුම වූ රාජ්‍යය ආරක්ෂා කර ගත් මෙතුමන් ලන්දේසීන් සමඟ මිත්‍රශීලීව කටයුතු කොට ඇත. දෙපාර්ශ්වය අනුගමනය කළ ක්‍රියාමාර්ග කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- ❖ පහළ බුරුමයෙන් උපසම්පදා භික්ෂූන් ගෙන්වා ගැනීමට ලන්දේසි නැව් ලබා දීම
- ❖ පිටිගල් කෝරලයේ කුරුඳු තැලීමට ලන්දේසීන්ට පනවා තිබූ තහනම ඉවත් කිරීම
- ❖ රජුගේ කුරුඳු, පුවක්, ඇතුන් වෙළෙඳ සමාගම මගින් මිල දී ගැනීමට එකඟ වීම

දෙවන විමලධර්මසූරිය රජුගෙන් පසු එතුමාගේ පුත් ශ්‍රී වීර පරාක්‍රම නරේන්ද්‍රසිංහ රජු බලයට පත් විය. මෙතුමා කුණ්ඩසාලේ කුමාරයා නමින් ප්‍රකටව සිටියේ ය. මෙම අවධියේ දී ලන්දේසීන් සමඟ පැවැති සාමකාමී සම්බන්ධතා කෙමෙන් පලුදු වන සිදුවීම් කිහිපයක් ඇති විය. මේ කාලයේ දී උඩරට රජු කල්පිටිය, පුත්තලම වැනි වරායන් හරහා පුවක්, ඇතුන් හා ඇත්දළ ඉන්දියාවට යවමින් වැඩි වශයෙන් වෙළෙඳ කටයුතුවල නියැළී ඇත. මෙය තමන්ට මහත් පාඩුවක් ලෙස සැලකූ ලන්දේසීහු සියලු වරායන් වසා දමා උඩරට වෙළෙඳාමට බාධා පැමිණවූහ. ඊට ප්‍රතිචාර වශයෙන් රජු ද සිය ප්‍රදේශය හරහා ඇතුන් ගෙනයාම තහනම් කොට කුරුඳු ඇතුළු කුළබඩු වර්ග හා උඩරට නිපදවන ආහාර වර්ග ලන්දේසීන්ට විකිණීම සඳහා උඩරටයන්ට තිබූ ඉඩකඩ අහුරා දුම් ය.

මේ වන විට ලන්දේසි පාලනය පැවැති ප්‍රදේශවල විසූ ජනයා ලන්දේසීන්ගේ ක්‍රියාමාර්ග ගැන කලකිරී සිටි බව පෙනේ. ඔවුන් විසින් පනවන ලද ජීඩාකාරී බදුන්, බදු අය කරන්නන් විසින් ප්‍රමාණයට වඩා මුදල් අය කිරීමත්, කුරුඳු තලන්නන්ට මුහුණදීමට සිදුව තිබූ බලවත් අසහනකාරී තත්වයන් නිසා ජනතාවගේ කලකිරීම වැඩි විය. මෙම තත්වය නිසා ලන්දේසි පාලන ප්‍රදේශ කිහිපයක කැරලි කෝලාහල පැන නැගිණි. ලන්දේසිහු සිය බලය යොදා කැරලි මැඩ පැවැත්වූහ.

ශ්‍රී වීර පරාක්‍රම නරේන්ද්‍රසිංහ රජතුමා ද මුල් රජවරුන්ගේ සිරිත් අනුගමනය කරමින් දකුණු ඉන්දියාවෙන් නායක්කර් වංශික කුමරියක ගෙන්වා අගබිසව කරගත්තේ ය. මේ නිසා ම බොහෝ නායක්කර් වංශිකයන් දිවයිනට පැමිණි අතර ඔවුහු රජයේ උසස් තනතුරු ද ලබාගෙන උඩරට පදිංචිව සිටියහ. රජවාසලේ ද ඔවුන්ගේ බලය වැඩි වෙමින් පැවැතියේ ය.

1739 වර්ෂයේ දී ශ්‍රී වීර පරාක්‍රම නරේන්ද්‍රසිංහ රජු මියගිය අතර එතුමාට පුතුන් නොසිටි නිසා නායක්කර් වංශික අගබිසවගේ සහෝදරයෙකු ශ්‍රී විජය රාජසිංහ යන නමින් රාජත්වයට පත් විය. මේ අනුව පළමු විමලධර්මසූරිය රජුගෙන් ඇරඹී රජ පරම්පරාව නිමාවට පත් විය.

ලන්දේසීන් උඩරට ආක්‍රමණය කිරීම

ශ්‍රී විජය රාජසිංහ රජුගෙන් පසු 1747 වර්ෂයේ දී එතුමාගේ නායක්කර් වංශික බිසවගේ සහෝදරයා කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ නමින් සිහසුනට පත් විය. මෙතුමා එවකට පරිහානියට පත්ව තිබූ බුදුසසුන නගා සිටුවීමට කාර්යන් රාශියක් සිදු කළේ ය. වැලිවිට සරණංකර හිමියෝ මේ සඳහා රජුට අනුශාසනා ලබාදුන්හ. රජතුමා ලන්දේසීන්ගෙන් නැව් ලබාගෙන උපසම්පදාව ගෙන ඒම සඳහා සියම් දේශයට දූත කණ්ඩායමක් පිටත් කළේ ය.

1.6 රූපය - ඕලන්ද සොල්දාදුවන් දැක්වෙන සිතුවමක්

ඒ අනුව උපාලි හිමියන් ප්‍රමුඛ හික්ෂුන් පිරිසක් මෙහි වැඩමවා 1753 වර්ෂයේ දී ලංකාවේ උපසම්පදාව පිහිටුවී ය. එතැන් සිට වර්තමාන සියම් නිකාය ආරම්භ විය.

ක්‍රි. ව. 1762 පමණ වනවිට උඩරට රාජ්‍යය හා ලන්දේසීන් අතර නැවතත් ගැටුම් ඇති වූ බව පෙනේ. මේ නිසා ලන්දේසීන්ට විරුද්ධව වෙනත් ජාතියකගේ උදව් ලබාගැනීමට රජු උනන්දුවක් දැක්වී ය. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් 1762 වර්ෂයේ දී ජෝන් පයිබස් නම් ඉංග්‍රීසි ජාතිකයා උඩරට රාජ්‍යයට දූතයකු ලෙස පැමිණියේ ය. මින් බියට පත් ලන්දේසීහු බැරන් වැනි එක් ආණ්ඩුකාරවරයාගේ මෙහෙයවීම මත සේනාංක හයක් මාර්ග හයකින් යවමින් උඩරට ආක්‍රමණය කළහ. මෙම සේනාංක එකකට වත් මහනුවර නගරය අසලට වත් පැමිණීමට උඩරටියෝ ඉඩ නොදුන්හ. උඩරටියන්ට හුරු පුරුදු සටන් ක්‍රම යොදා ගනිමින් එල්ල කළ ප්‍රහාර නිසා අසරණ වූ ලන්දේසීහු බලාපොරොත්තු සුන්ව පහත රටට පැමිණියහ. මෙම පරාජයෙන් වැඩි කලක් ගතවීමට පෙර 1765 වර්ෂයේ දී ලන්දේසීන් විසින් නැවත වරක් උඩරට ආක්‍රමණය කරන ලදී. මෙම ආක්‍රමණයේ දී දෙපක්ෂයට ම බලවත් හානි සිදු විය. 1765 වර්ෂයේ පෙබරවාරි මාසයේ දී ලන්දේසීන් මහනුවර නගරයට ඇතුළු වූ හෙයින් රජතුමා ආරක්ෂාව පතා හඟුරන්කෙතට පලා ගියේ ය. මහනුවර නගරය අල්ලා ගත් ලන්දේසීන් ඉදිරිපත් කළ කොන්දේසි පිළිගැනීමට රජතුමා එකඟ නොවී ය. වර්ෂා සමය ආරම්භ වීමත් සමග ලෙඩ රෝග හා උඩරටියන්ගේ ප්‍රහාරවලින් හෙම්බත් වූ ලන්දේසීහු ආපසු පැමිණියහ.

වසර කිහිපයක් නොකඩවා පැවති ගැටුම් නිසා මේ වන විට නැවත සාමයක් ඇති කර ගැනීමට රජතුමා කැමැත්තෙන් සිටියේ ය.

එසේ ම නායකකර් වංශිකයන්ගේ හැසිරීම් නිසා රදලවරුන් මෙන් ම බෞද්ධ හික්ෂුන් වහන්සේලා අතර ද කලකිරීමක් පැවතුණි. මේ බව දැනගත් රජතුමා සාමය වෙනුවෙන් ලන්දේසීන් වෙත දූතයන් යැවී ය. ඉන් ප්‍රයෝජන ගත් මෙම අවධියේ සිටි ලන්දේසි ආණ්ඩුකරු වූ විලෙම් පැලක් ලන්දේසීන්ට වාසි සහගත කොන්දේසි මාලාවක් ඉදිරිපත් කළේ ය. රජුට ඒවාට එකඟ වීමට සිදු වූ අතර ක්‍රි. ව. 1766 දී වගන්ති 25කින් යුත් ගිවිසුමක් අත්සන් කළේ ය. එම ගිවිසුමේ වගන්ති කිහිපයක් පහත පරිදි ය.

1766 ගිවිසුමේ වගන්ති කිහිපයක්

- ❖ යාපා පටුන, මන්නාරම, කල්පිටිය, කොළඹ දිසාව, ගාලු කෝරලය හා ත්‍රිකුණාමලය අවට ප්‍රදේශ ලන්දේසීන්ට අයත් ය.
- ❖ මුහුදුබඩ සිට රට තුළට සිංහල ගව්වක ප්‍රමාණය ලන්දේසීන්ට අයත් ය

මෙම ගිවිසුම අනුව උඩරට රාජ්‍යය දිවයිනක් තුළ පිහිටි දිවයිනක තත්වයට පත් විය. ගිවිසුමෙන් නොබෝ කලකට පසුව එහි ආදීනව රජුට අවබෝධ වන්නට විය.

මුහුදුබඩ ප්‍රදේශ නැවතත් තමන් වෙත ලබාදෙන ලෙස රජු ඉල්ලා සිටිය ද ලන්දේසිහු එයට ඇහුම්කන් නොදුන්හ. මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල තම පාලනය තහවුරු කළ ඔවුහු එම ප්‍රදේශවල කෘෂිකර්මාන්තය හා කුරුඳු වැවීම දියුණු කිරීමට ද පියවර ගත්හ.

1766 වර්ෂයේ ඇති කර ගන්නා ලද ගිවිසුම නිසා උඩරට රජු හා ලන්දේසින් අතර මතභේද වැඩි වෙමින් පැවතුණි. ලන්දේසිහු ගිවිසුමේ ඇතැම් කොන්දේසි කඩ කරමින් රජුට අයත් ප්‍රදේශවලට ලුණු සැපයීම තහනම් කළහ. මින් උඩරට වැසියා මහත් අසීරුතාවකට පත් විය.

කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජුගෙන් පසුව 1782 වර්ෂයේ දී එතුමාගේ සහෝදරයා රාජාධිරාජසිංහ නමින් රජු බවට පත් විය. 1796 වර්ෂයේ දී ඉංග්‍රීසින් ලංකාවට පැමිණි අතර ලන්දේසින්ට පහර දී ඉංග්‍රීසින් ඔවුන්ගෙන් ප්‍රදේශ අත් කර ගැනීමත් සමග ලංකාවේ ලන්දේසි පාලනය අවසන් විය.

1.2 ලන්දේසින්ගේ පාලන, ආර්ථික, සමාජ හා සංස්කෘතික කටයුතු

ලන්දේසින්ගේ පාලන සංවිධානය

ලන්දේසින් වෙළෙඳ සමාගමක් වශයෙන් සංවිධානය වී සිටි හෙයින් ඕලන්දයේ සිටි 'VOC' සමාගමේ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය ආසියාවේ ලන්දේසි පාලන ප්‍රදේශ පිළිබඳව තීරණ ගත් ඉහළ ම මණ්ඩලය විය. ඕලන්දය හා ආසියාව අතර පැවති විශාල දුර ප්‍රමාණය නිසා එතෙක් ලන්දේසින් යටතේ පැවති ප්‍රදේශ පාලනය කිරීමට 1609 වර්ෂයේ දී වෙළෙඳ සමාගම විසින් බතාවියට ආණ්ඩුකාරවරයෙක් පත් කරන ලදී. ඊට පසු බතාවියානු ආණ්ඩුකාරවරයාගේ සහායට උපදේශක සභාවක් ද පත් කෙරුණි.

ශ්‍රී ලංකාවේ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල ලන්දේසි බලය ස්ථාපිත වීමෙන් පසු මෙරට පාලන කටයුතු සඳහා වෙළෙඳ සමාගම විසින් වෙන ම ආණ්ඩුකාරවරයෙකු පත් කරන ලදී. එසේ ම ඔහුගේ සහායට ද මෙරට සිටි ලන්දේසි නිලධාරීන්ගෙන් සමන්විත විශේෂ සභාවක් පත් කෙරුණි. ලංකාවේ ලන්දේසි ආණ්ඩුකාරවරයා හා සහායක සභාව බතාවියානු නිලධාරීන් යටතේ පැවතියත් මෙරට සිටි ආණ්ඩුකාරවරයාගේ හැකියාව හා පෞරුෂය අනුව අවශ්‍ය අවස්ථාවක දී ඍජුව ම ඕලන්දයේ සිටි අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයෙන් උපදෙස් ලබා ගැනීමට හැකියාව තිබුණි. එකල ශ්‍රී ලංකාව, බතාවිය හා ඕලන්දය අතර ගමනාගමනයට කල් ගත වීමත් සන්නිවේදන කටයුතුවල දුෂ්කරතා ආදියත් නිසා මෙරට සිටි ආණ්ඩුකාරවරයාට හදිසි කටයුතු ආදියෙහි දී ස්වාධීන තීරණ ගැනීමට අවස්ථාව ලැබිණ.

මෙරට සිටි ලන්දේසි ආණ්ඩුකාරවරයාට හා ඔහුගේ උපදේශක සභාවට ලංකාවේ ලන්දේසින් යටතේ පැවති ප්‍රදේශ පාලනය කිරීමට බලතල තිබුණි. ඒ අනුව අදාළ ප්‍රදේශවල පරිපාලන කටයුතු ගෙන යාම, බදු අය කිරීම, නිලධාරීන් පත් කිරීම, ඉඩම් ප්‍රදානය ආදිය

සිදු කිරීමට හැකි විය. ආණ්ඩුකාරවරයා උපදේශක සභාවේ තීරණවලට අනුව කටයුතු කළේ ය.

දිවයිනේ ලන්දේසීන් යටතේ පැවති ප්‍රදේශ ප්‍රධාන කොටස් තුනකට බෙදා තිබුණි. ඒවා කොමාන්ඩර් යනුවෙන් ද හැඳින්වේ.

කොළඹ කොමාන්ඩරිය

ලන්දේසී ආණ්ඩුකාරවරයා යටතේ මෙය පාලනය විය. කොළඹ, කළුතර, මීගමුව ඇතුළත් මුහුදුබඩ ප්‍රදේශ හා හංවැල්ල, අඟුරුවාතොට මල්වාන බලකොටු පිහිටි රට ඇතුළත ප්‍රදේශ මේ යටතේ පැවතුණි.

ගාලු කොමාන්ඩරිය

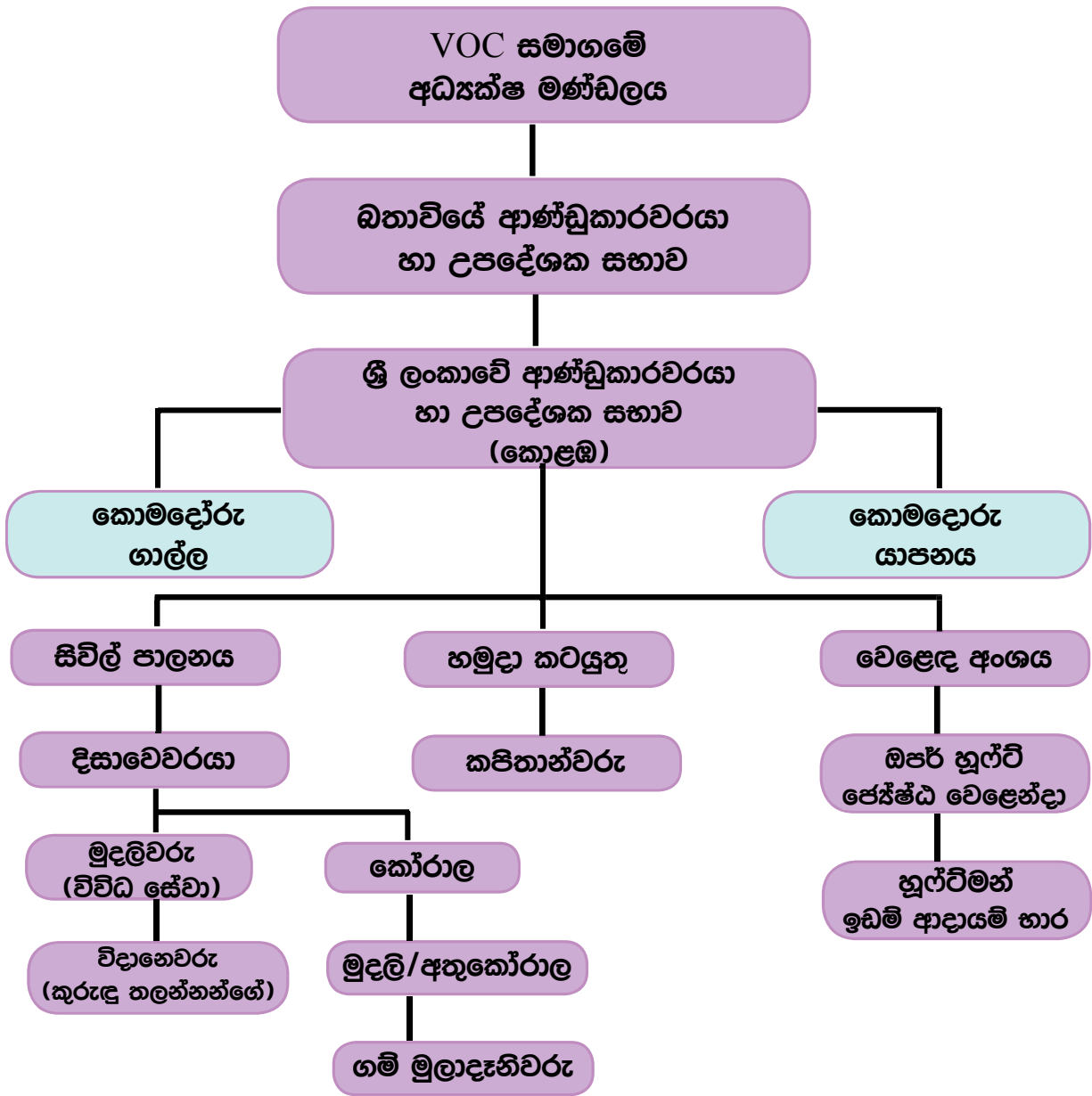
ගාලු කොමාන්ඩරියේ කටයුතු සඳහා වෙන ම කොමදෝරුවරයෙකු පත් කර තිබුණි. බෙන්තර ගඟේ සිට මඩකලපුව දක්වා මුහුදුබඩ ප්‍රදේශ හා ඊට අයත් රට ඇතුළත පෙදෙස් මෙම කොමාන්ඩරිය යටතේ පැවතිණ.

යාපනය කොමාන්ඩරිය

යාපන කොමාන්ඩරිය ද වෙන ම කොමදෝරුවරයෙකු යටතේ පැවතුණි. පුත්තලමට උතුරේ සිට වෙරළබඩ තීරයේ යාපනය දක්වා යාපනයට අයත් ප්‍රදේශ හා නැගෙනහිර වෙරළේ මඩකලපුව දක්වා ලන්දේසීන් යටතේ පැවති ප්‍රදේශ යාපන කොමාන්ඩරියට අයත් විය.

ගාල්ල හා යාපනය කොමාන්ඩරිවල කොමදෝරුවරුන් දෙදෙනා කොළඹ ආණ්ඩුකාරවරයා යටතේ කටයුතු කළ යුතු යැයි පිළිගැනීමක් පැවතියත් ප්‍රායෝගික වශයෙන් සිය කටයුතුවල දී ඔවුන්ට ස්වාධීනව ක්‍රියා කිරීමට අවස්ථාව තිබුණි.

ආණ්ඩුකාරවරයා හා කොමදෝරුවරුන්ට පහළින් පැවති පරිපාලනය සිවිල් පාලනය, හමුදා පාලනය හා වෙළෙඳ අංශය වශයෙන් කොටස් තුනකට බෙදී තිබුණි. සිවිල් පාලනය සඳහා එක් එක් කොමාන්ඩරිය යටතේ ද දිසාවනියක් පැවතිණි. දිසාවනියන් කෝරළවලට බෙදා කෝරළ පත්තුවලට බෙදා තිබුණි. දිසාවනියේ විවිධ සේවා භාරව මුදලිවරු හා විදානවරු සිටියහ. දිසාවනියේ කටයුතු හැසිරවීමේ වගකීම දිසාව භාරයේ පැවතුණි. ලන්දේසීන්ගේ හමුදා සංවිධානය හමුදා කපිතාන්වරුන් යටතේ සිදු විය. වෙළෙඳ අංශය සඳහා ඔපර් හුෆ්ට් (ජෝෂ්ඨ් වෙළෙන්නදා) හා ඔහු යටතේ හුෆ්ට්මන් (ඉඩම් ආදායම් භාර තැනැත්තා) වශයෙන් තවත් නිලධාරීන් පත් කර තිබුණි. මේ අනුව ලන්දේසීන් යටතේ පාලන කටයුතු සංවිධානය වී තිබූ ආකාරය පහත සටහනින් පෙන්වුම් කෙරේ.

ලන්දේසි ආණ්ඩුකාරවරයා යටතේ කොළඹ කොමාන්ඩරිය තුළ පැවති මෙම පරිපාලන ව්‍යුහයට සමාන තත්වයක් සෙසු කොමාන්ඩරි තුළ ද කොමදෝරුවරුන් යටතේ ක්‍රියාත්මක විය. ලන්දේසින් යටතේ සිවිල් පාලන කටයුතු සංවිධානයේ දී දිසාවෙවරයාට වැදගත් බලයක් හිමි විය. කොමාන්ඩරි තුනට දිසාවෙවරු තිදෙනෙක් වූහ. දිසාවෙ තනතුර සඳහා ලන්දේසි ජාතිකයන් පත් කෙරුණු අතර සිවිල් පාලනයේ පහළ තනතුරු සඳහා දේශීය නිලධාරීන් යොදවා ගැනිණ. කෝරාල, මුදලි, විදානේ, ගම්මුලාදැනි වැනි තනතුරු මෙන් ම යාපන ප්‍රදේශයේ භාවිත වූ අධිකාරි, කංකානම්, උඩයාර් වැනි පැරණි නිල නාම එසේ යොදා ගත් සාම්ප්‍රදායික දේශීය නිලධාරීන්ට උදාහරණ වේ.

අධිකරණ කටයුතු

ලංකාවේ වර්තමානයේ ක්‍රියාත්මක වන නීති සංග්‍රහයේ කොටසක් වන රෝම ලන්දේසි නීතිය ලන්දේසින්ගෙන් ලද දායාදයකි. ලන්දේසින් විසින් ලංකාවේ පැවැති දේශීය

නීති හා සිරිත්විරිත්වලට ගැළපෙන ලෙස රෝම-ලන්දේසි නීතිය සංස්කරණය කොට ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. ලන්දේසිහු මෙහි පැවැති නෛතික ආයතන ප්‍රයෝජනයට ගත් අතර නව උසාවි පද්ධතියක් ද හඳුන්වා දුන්හ. එම උසාවි පද්ධතිය පහත පරිදි ය.

රාද් වැන් ජස්ටිට්/ මහාධිකරණය

මෙය ලන්දේසි අධිකරණ පද්ධතියේ ඉහළ ම උසාවිය විය. එහි ප්‍රධානියා හුග්ට් අද්මිනිස්තාර් නමින් හැඳින්වී ය. අපරාධ නඩු විසඳීම මෙහි ප්‍රධාන කාර්ය විය. මෙම උසාවි, කොමාන්ඩරි තුනෙහි ම පිහිටුවා තිබුණි.

සිවිල් රාද් / සිවිල් උසාවිය

සිවිල් රාද් හෙවත් සිවිල් උසාවිය ලන්දේසි පාලනය ආරම්භයේ සිට ම කොළඹ, ගාල්ල, යාපනය යන කොමාන්ඩරිවල පිහිටුවා තිබුණි. රික්ස් ඩොලර් 120ට අඩු අලාභ සම්බන්ධ සිවිල් නඩු ද විවාහ සම්බන්ධ නඩු ද මෙම උසාවිවල විභාග විය.

ලැන් රාද්/ ඉඩම් උසාවිය

ලැන් රාද් හෙවත් ඉඩම් උසාවිය කොළඹ, ගාල්ල, යාපනය, ත්‍රිකුණාමලය, මඩකලපුව, මාතර යන මධ්‍යස්ථානවල පිහිටුවා තිබුණි. දිසාවේවරයා මෙම උසාවිවල සභාපතිවරයා විය. දේශීය ජනතාවට සරල එමෙන් ම වියදම් අඩු, පහසු අධිකරණ ක්‍රමයක් ලෙස මෙම උසාවි ක්‍රමය ඇතැමුන් විසින් හඳුන්වනු ලබයි.

පිස්කල් උසාවි/ දිසාවේ උසාවි/ ගම්පති උසාවි

ලන්දේසි අධිකරණ පද්ධතිය තුළ පහළ ම උසාවි ලෙස මෙම උසාවි ක්‍රියාත්මක විය. පරිපාලන ක්ෂේත්‍රයේ පහළ නිලධාරීන් වූ ගම්මුලාදැනි, විදානෙ, මුදලි, කෝරාල වැනි දේශීය නිලධාරීන්ට ද තම තනතුරුවලට අදාළ සුළු අධිකරණ බලතල තිබුණි. යාපන ප්‍රදේශයේ ද ජනතාව අතර පැවති සාම්ප්‍රදායික නීති රීති, නීති වශයෙන් සකස් කොට භාවිතයට ගැනිණ.

ලන්දේසීන්ගේ ආර්ථික කටයුතු

ශ්‍රී ලංකාවේ තමන් යටතේ පැවති ප්‍රදේශවලින් උපරිම ආර්ථික වාසි ලබා ගත හැකි පරිදි ලන්දේසිහු සිය ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කළහ. ලන්දේසීන් යටතේ පැවති සෙසු ආසියාතික ප්‍රදේශවලින් ලැබෙනවාට වඩා ඉස්තරම් කුරුඳු මෙරට නිෂ්පාදනය වන බව ඔවුහු දැන සිටියහ. එබැවින් කුරුඳු වගාව, කුරුඳු සැකසීම හා වෙළෙඳාම සම්බන්ධයෙන් ලන්දේසිහු විශේෂයෙන් උනන්දු වූහ. මුල් කාලයේ ස්වාභාවිකව වනයේ වැවෙන කුරුඳු ස්වදේශිකයන් ලවා තලවා ගැනීමට යොමු වූ ලන්දේසිහු පසුව කොළඹ, කළුතර, අලුත්ගම හා මාතර වැනි ප්‍රදේශවල කුරුඳු වගා කළහ. පෘතුගීසීන්ගේ කාලයේ සිට කුරුඳු එක්

රැස් කිරීම හා වෙළෙඳාම සඳහා පැවති මහබද්දේ දෙපාර්තමේන්තුව ලන්දේසීන් විසින් වෙන ම කපිතාන්වරයෙකු යටතට පත් කොට වඩා කාර්යක්ෂම කරන ලදී. කුරුඳු තැලීම හා එක්රැස් කිරීමට සාම්ප්‍රදායික රාජකාරී ශ්‍රම ක්‍රමය යොදා ගැනිණ. කුරුඳු තලන්නන්ගේ නම් ලේඛන ගත කොට ඔවුන්ගෙන් උපරිම සේවය ලබා ගැනීමට ලන්දේසීහු ක්‍රියා කළහ. වැඩිහිටි කුරුඳු තලන්නෙකු නිශ්චිත කුරුඳු ප්‍රමාණයක් සමාගමට වාර්ෂිකව නොමිලේ තලා දිය යුතු විය. මෙසේ කුරුඳු වෙළෙඳාමෙන් ලන්දේසීහු අතිවිශාල ලාභයක් ලැබූහ.

කුරුඳු හැරුණු විට පුවක්, මුතු, ඇත්දළ, ගම්මිරිස්, සාදික්කා, එනසාල්, මී ඉටි වැනි ද්‍රව්‍ය හා ඇතුන් වෙළෙඳාම මගින් ද ලන්දේසීහු ආදායම් ඉපයූහ. මීට අමතරව ඉඩම්වලින් අය කළ බදු ද මොවුහු වැදගත් කොට සැලකූහ. ඉඩම්වල අයිතිය හා අය කළ යුතු බදු ආදී විස්තර ඇතුළත් තෝම්බු නමින් හැඳින්වෙන ලේඛන විශේෂයක් පෘතුගීසීන් සකස් කොට තිබුණි. ලන්දේසීහු එය තවත් විධිමත් කරමින් පවුල්, ඉඩම් හා පාසල් වශයෙන් තෝම්බු (Thombo) වර්ග තුනක් පිළියෙල කළහ. පවුල් තෝම්බුවක ගමක වාසය කරන පවුල්වල විස්තර දැක්විණ. ඉඩම් තෝම්බුවක ගමේ පවුල්වලට අයත් ඉඩම්වල විස්තර, වැවිලි වර්ග හා සමාගමට අය විය යුතු බදු මුදල ආදිය දැක්විණ. පාසල් තෝම්බුවක ගමේ දෙමාපියන්ගේ නම්, දරුවන්ගේ උපන් දින, පාසල් හැරගිය දින හා වෙනත් ගමක පදිංචියට ගියේ නම් ඒ දින ආදිය සඳහන් කෙරිණි.

ලන්දේසීන්ගේ ඉඩම් තෝම්බුවක සඳහන් වූ කරුණු

❖ රත්මලානේ ගම, දොන් බස්තියන් අප්පුහාමිට අයිති දොඹගහවත්ත ඉඩම, පොල් ගස් ගණන 195 යි. අය විය යුතු බද්ද රික්ස් ඩොලර් 1 ස්ටයිවර් 24 යි.

තෝම්බු සැකසීම මගින් ගමක වැසියන් ගණන, ඉඩම් හා වගාවන් පිළිබඳ විස්තර ආදිය ලබා ගැනීමෙන් සමාගමට අය කර ගත හැකි බදු හා ලබා ගත හැකි සේවය පිළිබඳ තොරතුරු ලබා ගැනීමට ලන්දේසීන්ට හැකි විය.

සහල් හා රෙදිපිළි ආදිය විදේශවලින් ආනයනය කිරීමෙන් වෙළෙඳ සමාගමට වැය වන මුදල් අඩු කර ගැනීම සඳහා මෙන් ම මෙරට පරිහරණයට හෝ වෙළෙඳාමට යොදා ගත හැකි දේ නිපදවීමෙන් අමතර ආදායම් ලබා ගැනීම පිණිස ද ලන්දේසීහු කටයුතු කළහ. ඊට උදාහරණ කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- ❖ මුතුරාජවෙල අස්වැද්දීමට කටයුතු කිරීම
- ❖ යෝධ වැව හා කන්තලේ වැව ආදී වැව් ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම මගින් වී නිෂ්පාදනය වැඩි කිරීමට උත්සාහ කිරීම
- ❖ උක්, ගම්මිරිස්, එනසාල්, කෝපි, මල්බෙරි, ඉන්ඩිගෝ ආදී වගාවන් දියුණු කිරීම

1.7 රූපය - හැමිල්ටන් ඇළ

- ❖ රෙදි විවීම, රෙදි සායම් කිරීම, උළු ගඩොල් වැනි කර්මාන්ත දියුණු කිරීම
- ❖ හැමිල්ටන් ඇළ වැනි ඇළ මාර්ග ඉදි කොට ඒවා භාණ්ඩ ප්‍රවාහනයට යොදා ගැනීම
- ❖ යාපන ප්‍රදේශයේ දුම්කොළ වගා කරවීම හා තල් ගස් කඳන් වශයෙන් අපනයනය කිරීම

සමාජ හා සංස්කෘතික කටයුතු

ආගමික ප්‍රතිපත්තිය

රෙපරමාදු ආගම ලන්දේසීන්ගේ ආගම විය. මුහුදුබඩ ප්‍රදේශ අත්පත් කරගත් පසු සිය ආගම එම ප්‍රදේශවල පතුරුවා හැරීම සඳහා ඔවුහු ක්‍රියාමාර්ග රැසක් අනුගමනය කළහ; ජනතාව රෙපරමාදු ආගමට හරවා ගැනීම පිණිස ඕලන්දයෙන් දේවගැතිවරුන් ගෙන්වා ගත්හ. ලන්දේසීන් යටතේ පැවති කොළඹ, ගාල්ල වැනි ප්‍රදේශවල මෙන් ම යාපනයේ අච්චුවේලි හා මානම්කාඩු වැනි ප්‍රදේශ රැසක ලන්දේසීන් ඉදි කළ දේවස්ථාන හෝ ඒවායේ නටබුන් වර්තමානයේ දී පවා දක්නට ලැබේ.

අධ්‍යාපන කටයුතු

ආගම් ප්‍රචාරය කිරීම සඳහා ඉස්කෝල නම් ආයතන විශේෂයක් ලන්දේසිහු ආරම්භ කළහ. ගම් කිහිපයක් සඳහා එක පාසලක් ආරම්භ කොට ඒ ප්‍රදේශයේ දරුවන් එම පාසලට පැමිණීම අනිවාර්ය කෙරිණි. දරුවන්ගේ මව් බසින් අධ්‍යාපනය ලබා දුන්නේ ය. රෙපරමාදු ආගමේ යාවිඥාවලට පාසල් විෂය මාලාවේ ප්‍රධාන තැනක් ලැබී තිබිණි. මීට අමතරව ස්වභාෂාව, සංගීතය, දේවධර්මය ආදී විෂයන් ඉගැන්වූ අතර විධිමත් විභාග ක්‍රමයක් ද අරඹන ලදී. පාසල් පරීක්ෂා කිරීමට ඔවුහු නිලධාරී කණ්ඩායමක් පත් කළහ. යුරෝපීයන්ගේ දරුවන් සඳහා වෙන ම පාසල් ආරම්භ කෙරිණ. කොළඹ පිහිටි සෙමනේරිය මගින් ලන්දේසි භාෂාවෙන් උසස් අධ්‍යාපනය ලබාදුන්නේ ය. එසේ ම යාපනය හා මන්නාරම ප්‍රදේශවල ද ලන්දේසින් විසින් පාසල් ඉදි කරන ලදී. මෙසේ පාසල් මගින් කෙරුණු අධ්‍යාපනය මගින් ද රජයේ තනතුරු හා නම්බුනාම මගින් ද හැකිතාක් දුරට ජනතාව තම ආගමට හැරවීමට ලන්දේසිහු ක්‍රියා කළහ.

ක්‍රි. ව. 1739 දී මුදුණ යන්ත්‍රයක් ලන්දේසින් මුලින් ම මෙරටට ගෙන ආ අතර එමගින් බයිබලයේ උපුටනයක් මුදුණය කර බෙදා හැරුණි.

ලන්දේසි පාලනයේ සමාජ හා සංස්කෘතික බලපෑම්

ලන්දේසිහු වර්ෂ 138ක පමණ කාලයක් ලංකාවේ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශ පාලනය කළහ. ලන්දේසි පාලනය නිසා ලාංකේය සමාජයට හා සංස්කෘතියට සිදු වූ බලපෑම් බොහෝ අංශ ඔස්සේ විමසා බැලිය හැකි ය. ඒවා පහත පරිදි කෙටියෙන් විමසා බලමු.

- ❖ රෝම ගෘහනිර්මාණ ශිල්පය අනුගමනය කරමින් ඉස්කෝප්පුව, සොල්දරය, කුලුනු හා උස් වහල යෙදූ නිවාස ඉදි කිරීම

1.8 රූපය - ලංකාවේ ඕලන්ද ගෘහ නිර්මාණ

1.9 රූපය - ඕලන්ද පිගානක් සහ කාසියක්

- ❖ විවිධ ආහාර වර්ග රාශියක් හඳුන්වා දීම උදාහරණ - කේක්, අච්චාරු, කොකිස්
- ❖ උසාවි ක්‍රමය හඳුන්වා දීම
- ❖ මෙරට සමාජයට බර්ගර් (ලංසි) ජනතාව එකතු වීම
- ❖ සිංහල හා දෙමළ භාෂාවලට ලන්දේසි වචන විශාල ප්‍රමාණයක් එකතු වීම. පහත සඳහන් වචන ඊට උදාහරණ වේ.

ගෘහනිර්මාණ හා ගෘහ භාණ්ඩ	නීති ක්‍රමය හා උසාවි	වෙනත්
සොල්දර තරප්පු බාල්ක ජනේල කාමර ඉස්තෝප්පු ඉස්කුරුප්පු අල්මාරි	නොතාරිස් තෝල්ක	වෙන්දේසි ඉස්කෝල කුවිතාන්සි කන්තෝරු ඔප්පු බුදල්

01 අභ්‍යාසය

පහත සඳහන් මාතෘකාවලට අදාළව කෙටි ප්‍රශ්න ලැයිස්තුවක් සකස් කරන්න.

1. මුහුදුබඩ ප්‍රදේශ ලන්දේසීන්ට යටත්වීම
2. ලන්දේසීන් උඩරට රාජ්‍ය සමග පැවැත්වූ සබඳතා
3. ලන්දේසීන්ගේ පාලන කටයුතු
4. ලන්දේසීන්ගේ සමාජ සංස්කෘතික කටයුතු

ක්‍රියාකාරකම

1. ශ්‍රී ලංකාවේ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශ ලන්දේසීන් යටතට පත්වීම - පාඩම ඇසුරින් ප්‍රශ්න විචාරාත්මක තරගයක් පවත්වන්න.

2. ලන්දේසි පාලන සමයේ මෙරට සංස්කෘතියට එකතු වූ නව්‍ය පිළිබඳව පහත සඳහන් මාතෘකාවලට අදාළව ඔබේ පන්තිය ඉදිරියේ කථාවක් පවත්වන්න.

වචන/ ආහාරපාන වර්ග

ඇඳුම් පැළඳුම්/ භාණ්ඩ වර්ග